

Забони тоҷикӣ - забони сарнавиштсоз

Ношир: Ҳайати тадрукот Санаи интишор: 2 Октябр, 2025 - 17:12

[1]

(дар ҳошияи ҳидоятҳои Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон)

Замони беҳтарини рушду шукуфоии забони тоҷикӣ дар садсолаҳои ахири мавҷудияти он давраи Истиқлол давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва интиҳоби роҳи дурусти тараққиёти кишварамон аз ҷониби Пешвои муаззами миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон маҳсуб мегардад. Ин аст, ки Истиқлол барои мо неъмат бабахост, ки барои инкишофи худшиносӣ худогоҳии миллӣ заминаи мусоид фароҳам овард. Ин нуктаи муҳимро Ҷаноби оли муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми шодбошии ба муносибати 34-солагии Истиқлоли давлатӣ чунин баён карданд: “Истиқлолу озодӣ барои мардуми Тоҷикистон гарантарин неъмат ва пурқиматтарин сарвати зиндарӣ мебошад. Зеро ин падидаи нодири таърихӣ ба мо барои бунёди давлати мустақил, ҷомеаи озод ва мутамаддину пешрафта, эҳёи воқеии забон, таърих, фарҳанг ва дигар суннату арзишҳои чандинҳазорсолаи миллӣ имконият фароҳам овард. Яке аз муҳимтарин дастовардҳои мо ин аст, ки миллати тоҷик дубора ба асли хеш, яъне ҳувияти таърихӣ хеш баргашт, мероси чандинҳазорсолаи фарҳангӣ, илмию адабӣ, забони ноби тоҷикӣ, расму оин ва суннату анъанаҳои миллии худро эҳё кард, соҳиби намуд ва омӯзиши онҳоро аз нигоҳи нав ба роҳ монд. (3, №37(1538)).

Забон яке аз рукнҳои асосии давлатдорӣ ва арзишҳои миллиест, ки ҳар миллате барои доштани он ифтихор карда, барои ҳифзи он тадбиру чораҳо ва иқдоми зиёде карда, дар тури мавҷудияташ корҳои шоистаеро анҷом медиҳад. Дар ҳамаи қавму миллатҳои дунётавассути ин ганҷи бебаҳо ибдоли ҳуруф сурат гирифта, алифбоҳои гуногун дар давраҳои мухталиф ба вучуд омада, ихтироот ва таърихи рӯзгори башарро иншо кардаанд. Иншои афкор дар сафолпораҳо, деворнигораҳо, сангпораҳо, кӯҳҳои сангин, пӯстҳо ва анвои гуногуни коғаз сурат гирифта, аз будубоши миллатҳо дар минтақаҳои олам дарак дода, бозгӯии маънавиёти онҳо мебошад.

Барои миллати тоҷик забон нишонаи давлату давлатдорӣ, фарҳангу маънавиёт буда, бозгӯ аз таърихи тайкардаи миллат, таърихи алифбою анвои хат, китобдорӣ, ҳаёти кишоварзӣ, мусиқӣ, бозгукунандаи таърихи фалсафаю ҳикмат, тиб, риёзиёт, ситорашиносӣ, нишони маданияти бузурги луғатнигорӣ, бозгукунандаи беҳамтои ҳунарҳои мардумӣ, аз қабилӣ варзиш, кулолӣ, дуредгарӣ, дузандагию либосдузӣ ва чакан, рассомӣ, мусиқӣ, оҳангарӣ, коркарди пилла ва истехсоли абрешим ва ғайра мебошад. Забони тоҷикӣ барои миллати бузурги тоҷик забони шеърӯ суруд, забони насри оламгири ориёӣ аст, ки тавассути он шоҳкорҳои беназир офарида шудаанд. Ҳоло ҳар кадоме аз ин ҳунарҳо чун қабатҳои алоҳидаи соҳаҳои номбаршуда ҳазорон калимаро фаро мегиранд, ки шомил бар вожағони худию бегона мебошанд.

Забони тоҷикӣ дар дарозии таърих барои қавму миллатҳои гуногуни дунё, ки бо тоҷикон будубош доштаанд, забони дину давлатдорӣ, мактабу маориф, урфу одат, ҷашну маросимҳо ва даҳҳо рукнҳои дигари зиндагӣ маҳсуб мешуд. Тавре аз осори гузаштагон маълум аст, онро новобаста аз қавму миллат ва наҷод миллионҳо нафар аз Шибҳи Қора то Арабистон ва аз Аврупо то Чин чун забони пешрафтаи дунё медонистанд ва ҳамчун забони илм истифода мекарданд. Дар ин давраи дуру дарозии таърих забони тоҷикӣ дар бархурди бузург бо қавму миллатҳои гуногуни дунё ҳазинаи вожағонии худро аз ҳисоби забони он қавму миллатҳо такмил дода, ба унвони забони муқтадири дунё арзи ҳастӣ кардааст. Дар ин росто, зикри ин нуктаро муҳим мешуморем, ки вомгирию вомдиҳии вожаҳо дар тамоми давру замон ҷараёни доимоамалкунанда буда, вобаста ба рушду инкишоф ва пешрафти соҳаҳои ҳаёт дар ҷомеа вусъат меёбад ва ё камнур мегардад. Ин вижагӣ хоси забонҳои алоҳида набуда, дар ҷомеаи мутамаддин раванди ҳамешагиро касб кардааст. Ҳодисаю воқеаҳои сиёсӣ ва ё тараққиӣ ин ё он соҳа боиси ба вучуд омадани мафҳумҳои мегардад, ки барои ифодаи онҳо калимаю истилоҳоти нав лозим мешаванд. Аз ҳама муҳим он аст, ки забонҳо дар гӯшаю инзиво зиндагӣ надоранд, онҳо дар канори ҳам буда, ба ҳам таъсир мерасонанд. Ҳолати мазкур ба он водор мекунад, ки истифодаи имконоти забонии ҳамдигар ногузир мегардад. Дар забони ретсипиент дар сурати набудани калимаҳои ифодакунандаи мафҳумҳои дар забони донор бавучудода истифодаи гунаҳои иқтибосӣ ногузир мешавад. Ин ҳолат, дар мисоли забони тоҷикӣ, ба он овардааст, ки ба ин забон дар тури қарнҳо аз забонҳои зиёде иқтибосоти луғавӣ

Забони тоҷикӣ - забони сарнавиштсоз

Интишори сомонаи «Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон» (<https://www.istilohot.tj>)

ворид шаванд. Дар миёни забонҳои олам забони арабӣ аз муқтадиртарин забонест, ки калимаҳои он ба соҳаҳои гуногуни забони тоҷикӣ нуфуз кардааст. Ҳамчунин, дар давоми беш аз ҳазор сол калимаи истилоҳоти арабӣ ба забони уламои шуарою удабо ва фузалою фарҳефтагони миллатамон нуфуз карда, боиси ҳарчи бештар истифода шудани онҳо гардида, ба табиати забони тоҷикӣ мутобиқ шудаанд. Дар баробари забони арабӣ дар замонҳои нави тараққиёти илму фанноварӣ калимаи истилоҳоти фанӣ ва интернетии компютерӣ ва зехни сунъӣ сели калимаҳои аврупоиро ба забонамон овардааст, ки барои ҳамгунсозии онҳо вақт ва ҷалби мутахассисони ҷирфай лозим аст.

Бо гузашти қарнҳо забони тоҷикӣ як идда хусусиятҳои дорои шудааст, ки метавон муҳимтарини онҳоро зикр намуд.

1. Саргузашти миллати тоҷикро чун оина дар худ мунъақис карда, бозгӯкунандаи таърихи пуршебу фарози зиндагии мардумамон мебошад. Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, барҳақ, нигоштаанд, ки “Забон, дар маҷмӯъ, як қисмати муҳим ва ё ба иборати дигар, як баҳши нигорандаи таърихи халқӣ мо буда, оинаест, ки дар он роҳи дуру дарози тайкардаи халқӣ тоҷик бо ҳама шебу фарози он инъикос ёфтааст. Аз мутолиаи он мо дар бораи бисёр ҷанбаҳо ва масъалаҳои муҳимми ҳаёти гузаштагони хеш иттилое ба даст меоварем, ки ҳатто таърихнигорон ба онҳо камтар таваҷҷуҳ кардаанд. Масалан, аз рӯи захираи вожагон ва истилоҳоти забон мо метавонем бо боварӣ дар бораи пешрафт ва ё заъфу сустии ягон соҳаи ҳаёти иҷтимоӣ иқтисодӣ дар давраҳои мухталиф қазоват кунем, аз ҷониби дигар, забон манбаи бисёр муътамад барои омӯзиши таърих ва фарҳангу тамаддуни мо мебошад”

2. Дар ҳамаи даври замон барои муттаҳидии миллати тоҷик мусоидат кардааст. Дар душвортарин замонҳои зиндагӣ миллати тоҷикро аз нобудӣ раҳо баҳшида, ваҳдату ягонагии миллиро таъмин намудааст. Барои миллати куҳанбунёди мо дар қатори мафҳумҳои зиёди муқаддас вожаи «ваҳдат» аз арзиши маънавӣ ва ҳаётан муҳим бархурдор аст. Ҳамин мафҳум мардумро дар фазои иттиҳоду иттифоқ сарҷамъ меоварад ва сокинони як кишвари воҳидро перомуни ормонҳои воло ба хотири рушду тараққиӣ ҷомеа муттаҳид месозад. Ваҳдати миллӣ аслитарин унсурӣ ташаккулу тақомули ҷомеаи ҳар кишвари дар роҳи демократӣ қадамгузор мебошад. Дар душвортарин марҳилаҳои таърихӣ халқӣ тоҷик бо истифода аз забон ва захираҳои неруи маънавии хеш тавонистааст бухронҳои хатарноки мудҳишро пушти сар гузорад. Бо тавассул ҷустан ба ваҳдату иттиҳод хунинтарин марҳилаҳо дар таърихи халқӣ мо ба хотири ҳифозат аз фарҳанги миллӣ, ҳувияти миллӣ, русуми миллӣ, ақида, мазҳаб ва оинҳои мутараққиӣ миллӣ аз шиддаташон коста ва бо тааммулу таҳаммули бошарофат сипарӣ гардидаанд. Бозтоби ин падидаи маънавӣ дар адабиёти деринасоли мо пешинаи қадим ва гуногун доштааст. Гузаштагони бофарру бофарҳанги мо ба мафҳуми ваҳдату ягонагӣ, ки сарвати бебаҳо маҳсуб мегардад, ҷиҳати пойдоии оромиву амнияти кишвар бо диди шоиста назар кардаанд. Дар нахустин гомҳои адабиёти форсии тоҷикӣ шиори он ситоиши сулҳу ошӣ, дӯстиву ҳамбастагии халқҳо ва тарғибу ташвиқи ваҳдати халқу қавмҳои сокини кишвар будааст. Муҳаққиқони адаби форсии тоҷикӣ ғояҳои мазкурро баргирифта аз адабиёти бостонии қавмҳои ориёӣ медонанд, ки намунаҳои он имрӯз дастраси мардуми ҷаҳонанд. Ҳанӯз дар китоби муқаддаси «Авасто» мо ба пораҳои бармехурем, ки огандаи беҳтарин андарзҳои раҳнамудӣ ба ҳамбастагӣ ва зиндагии шоиста, некӣ ба ҳамнавьон, шоду пок зистан, хостори рӯшноӣ шудан, барои ободии кишвар ва ҷаҳон кӯшидан, дар ҳолатҳои зарурӣ хашмро фурӯ бурдан, дурӯғ нагуфтан, обу ҳаво ва хоку оташро муқаддас дониста, барои покии онҳо талаш варзидан, ҳимоят аз ҷонварон, рустаниҳо, риояти ҳуқуқи озодиҳои афроди ҷомеа ва дигар масоиле, ки ниёзи ҷомеаи ҷаҳонӣ ба онҳо ва ҳаллу таҳаққуқашон бештар шудааст, зеро он ҳама хушунат, зулм, даргириҳо ва фоҷиаҳои гуногун ба ахлоқи сиришти инсонҳо таъсири манфии муассире гузоштааст, ки барои ҳамаи мо равшантар аз офтоб аст. Бисёре аз ҳосили хомаҳои адибони номвари гузаштаи мо дар мавриди ваҳдату ҳамбастагии халқу миллат ва қавмҳо забонзади оламиён гаштааст. Ҳамин нукта ҷолибу диққат аст, ки тақрибан тамоми аҳли адаби тоҷик, хоса шуаро, аз хурд то бузург тавассути забони ноби тоҷикӣ ба тасвиру тавсифи ваҳдат даст задаанд, ки худ рамзу нишони ҳусни тафохуми умумимиллӣ буда метавонад. Ва боз муҳим ин аст, ки ваҳдат дар калимаи ибора, қолаб ва таркиб, шаклу тасаввурҳои рангине ғунҷонида мешаванд, ки дар батни худ дарки чандҷабҳаи онро фаро гирифтаанд: “ваҳдат”, “ойини ваҳдат”, “ганҷи миллат”, “ватани ваҳдат”, “рӯзи мурод”, “ғазали сулҳ ва ваҳдат”, “таронаи муҳаббат”, “таронаи ягонагӣ”, “суруди ваҳдат”, “якдилӣ”, “нидои ваҳдат”, “кӯчаи ваҳдат”, “манзумаи ваҳдат”, “посбони марзи ваҳдат”, “сулҳ”, “ҳисори ваҳдат”, “баҳти ватан”, “ойинаи якрӯй”, “нури ваҳдат”, “ғазали ваҳдат”, “таронаи ваҳдат”, “рӯзи ваҳдат” “кафили ваҳдат”, “пайки ваҳдат”, “субҳи ваҳдат” ва ғ.

3. Осори оламшумули таърихӣ, фалсафӣ, тиббӣ, динӣ, ҳунарий, мусиқӣ, ситорашиносӣ,

Забони тоҷикӣ - забони сарнавиштсоз

Интишори сомонаи «Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон» (<https://www.istilohot.tj>)

забоншиносию адабиётшиносии миллати тоҷикро дар шакли назму наср дар худ инъикос кардааст, ки дар муаррифии миллати тоҷик дар олам василаи беназир ба шумор меравад, ки овардани номгӯи ин осор дар ин маврид ғайриимкон аст.

4. Забони сиёсат, девондорӣ давлатдорӣ будааст ва барои масоили шифоҳию хаттӣ ва дипломатии миллати тоҷик аз дуриҳои дури таърих то имрӯз хидмати мондагор карда истодааст. “Саффорӣён (873-899) ва Сомонӣён (899-999) аз забон ӯнамчун силоҳи сиёсӣ дар муқобили араб барои касби истиқлол истифода карда, бори нахуст дар Хуросону Мовароуннаър парчами истиқлолро барафрохтанд ва сулолаву салтанатҳои азимеро аз хонадонҳои наъби маъаллӣ бунёд намуданд. Амирони ватанпарасту донишпарвари сомонӣ барои эъёи мероси фарҳангии пешазисломии худ низ кӯшишҳо карда, осори таърихӣ бадеӣ ва диниву ахлоқии муаллифони худӣ ва бегонаи асри хешро аз забони арабӣ тарҷума карда, ӯнатто талаш варзиданд, Кӯрӯни маъидро ба тоҷикӣ (дарӣ, форсӣ) баргардонанд” (7, 9).

5. Забони тоҷикӣ дар тарбия ва таълими башарият тавассути осори тарбиявӣ ахлоқӣ ба қалами намоёндоғони миллати тоҷик офаридашуда саҳми беназир гузоштааст. Осори безаволи Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ганҷинаҳои тобнокоро мемонанд, ки дар инъикоси ҳаёти миллати тоҷик беназир мебошанд. Ҳамчунин, мероси адабию илмии устод Рӯдакӣ, Абулқосим Фирдавӣ, Абурайҳони Берунӣ, Закариёи Розӣ, Умари Хайём, Носири Хусрав, Саъдии Шерозӣ, Ҳофизи Шерозӣ, Абдураҳмони Ҷомӣ, Абдулқодири Бедил, Аҳмади Дониш, Садриддини Айнӣ, Бобоҷон Ғафуров ва дигарон намунаи барҷастаи хидмати фидокоронаи миллати тоҷик ба башарият аст. Баҳое, ки Пешвои миллат ба қору пайкори Ибни Сино додаанд, бозгӯи воқеияти ҳол аст: “Ибни Сино парчамбардори бедории афкори миллӣ ва бунёдгузори пойдовори илми ҳазорсолаи мост. Ҳамду сано ба миллате, ки чунин абармардонро ба олами тамаддун эҳдо намудааст” (7, 364). Ин суҳанони Ҷаноби олий рамзӣ буда, ба ҳамаи абармардони олами зеҳнӣ фарҳангии миллати тоҷик мансубият пайдо мекунанд. Беҳуда нест, ки дар назди бинои ССМ дар шаҳри Вена муҷассамаи чор фарзанди бузурги миллати тоҷик – Абуали Ибни Сино, Умари Хайём, Абурайҳони Берунӣ ва Закариёт Розӣ гузошта шудааст.

6. Забон ба унвони ҳимоятгари арзишҳои миллӣ ва дастовардҳои ҳамешагии миллат баромад карда, барои худшиносии худогоҳии миллӣ хидматҳои мондагор кардааст. Мусаллам аст, ки дар давраи нави тараққиёти илму фановарӣ ба масъалаи худшиносӣ ва худогоҳӣ дар ҷумҳуриамон диққати ҷиддӣ дода мешавад, ки он ҷиҳати боло рафтани иттилооти таърихӣ ва аз бар намудани дастовардҳои бешумори илмию адабиамон мусоидат мекунад. Таррақии забон бидуни омӯзиши осори пурғановати миллиамон ғайри қобили тасаввур аст. Ин аст, ки зимни чорабиниҳои давлатӣ нашри на танҳо осори марбут ба адабиёт, балки осори марбут ба сиёсат, дину маърифат, иқтисоду тиб ва ғайра низ дар назар аст ва то имрӯз ҳамасола ҷашни уламою шуарою удабо ва фузалою донишмандон гирифта шуда, дар ин замина осори онҳо мунташир мегардад, ки дар давраи нави таърихӣ барои афзудани ғановати забон мусоидат менамоянд. Дар ин замина суҳанони пурҳикмати Пешвои миллат доруи дармони моанд, ки мефармоянд: “зиндагиномаи забони мо саршор аз мисолҳои дурахшон дар бораи муҳаббат ба ватан, эҳтиром ба забону фарҳанги миллӣ ва қаҳрамониву ҷанбозиҳо дар роҳи дифоъ аз истиқлоли сарзамину давлати хеш аст, ки имрӯз барои дарки мавқеи худ дар ҷомеаи ҷаҳонӣ, худшиносиву худогоҳива қору хидмати содиқона ба ватан барои мо дарси ибратанд”. (7, 8.).

7. Яке аз хусусиятҳои барҷастаи забони тоҷикӣ рақобатпазир будани он аст. Дар ҳама давраҳои таърихӣ забонҳои зиёде ба забони тоҷикӣ таъсир расонидаанд. Аз ҷумла, забони арабӣ бо сиёсат ва дин ба забони тоҷикӣ ҳуҷум кард, аммо руҳи шикастнапазир ва озодипарастии миллати тоҷик тавассути забон ба по рост истода, дар муқовимати шадид бар ин забони муқтадир ғолиб баромад. Дар ин ҷода нақши забони тоҷикӣ бо доштани таркиби луғавӣ ва сохтори дастурии мустақкам бузург аст.

8. Забони тоҷикӣ чун забони ҷашну маросим ва анъанаҳои миллати тоҷик зи дурии замонаҳо то имрӯз хизмат кардааст. Ҷашнҳои бостонии Сада, Наврӯз, Тиргон ва Меҳргон, ки мероси арзишмандии гузаштагонӣ мост дар вусъати худшиносии худогоҳӣ ва болоравии ҳисси миллии сокинони кишварамон мусоидат кардааст. Аз нав зинда кардани ин ҷашнҳои бостонии миллатамон зинда кардани садҳо калимаи ноби мансуб ба онҳо мебошад.

9. Дар давраи нави тараққиёти давлатдорӣ миллати тоҷик барои нишон додани дастовардҳои замони Истиқлоли давлатӣ мусоидат кардааст. Истиқлоли давлатӣ низ дар навбати худ барои шукуфӣ ва боландагии забон нақши бениҳоят калон дорад. Дар ин давра бо роҳбарии Сарвари муаззами миллати тоҷик, Пешвои миллати фарҳангсолорамон нисбат ба забон иқдоми беҳамтое шудаанд, ки онро таърихи забони мо ёд надорад. Ин иқдомот ба таври мухтасар иборат аз ташкили Комиссияи тадқиқи Қонуни забон (2005), қабули

Забони тоҷикӣ - забони сарнавиштсоз

Интишори сомонаи «Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон» (<https://www.istilohot.tj>)

барномаҳои рушди забони давлатӣ (солҳои 2007-2012; 2012-2016; 2020-2030), эълон намудани соли 2008 ҳамчун соли забони тоҷикӣ, қабул кардани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи забони тоҷикӣ (2009), таҳия ва қабули “Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ” (1998, 2011), “Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ ва аломатҳои китобати забони тоҷикӣ” (2021), баргузориҳои ҳамасолаи Рӯзи забони давлатӣ ва ғайра мебошанд.

Ин иқдомоти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҳидоятҳои Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон барои пешравиҳои рӯзафзуни забони давлатӣ мусоидати ҳамешагӣ намуда, иқдомоти сарнавиштсоз аст.

Китобнома

Ғафуров, Б.Тоҷикон (Таърихи қадимтарин, қадимваасри миёна). Китоби 1 [Матн]/ Б. Ғафуров. – Душанбе: Нашриёти муосир, 2020. – 701 с.

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон” [Матн]. – Душанбе: Шарқиозод, 2012. – 20 с.

2. Минбари халқ. 11.09.2025, №37(1538) // Паёми шодбошии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба муносибати 34-солагии Истиқлоли давлатӣ.

3. Назарзода, С. Забони ваҳдатгаро [Матн] / С. Назарзода // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – Душанбе, 2019. – №5. – С. 35-40.

4. Эмомалӣ, Раҳмон. Нигоҳе ба таърихи ватамадуниорӣ [Матн] / Э. Раҳмон. – Душанбе, 2006. – 372 с.

5. Эмомалӣ Раҳмон. Тоҷикон дар оинаи таърих. Китоби сеюм. Аз Ориён то Сомониён [Матн] / Раҳмон Эмомалӣ. – Душанбе: Ирфон, 2006. – 2 с.

6. Эмомалӣ Раҳмон. Забони миллат – ҳасти миллат. Китоби 1 [Матн] / Раҳмон Эмомалӣ. – Душанбе, 2016. – 516 с.

7. Эмомалӣ, Раҳмон. Забони миллат – ҳасти миллат. Китоби 2 [Матн] / Раҳмон Эмомалӣ. – Душанбе, 2020. – 431 с.

Раҳматуллозода Саҳидод
доктори илми филология,
узви вобастаи АМИТ
раиси Кумитаи забон ва истилоҳоти
назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

Баҳодиҳии муҳтаво:

Ҳоло баҳо надорад

Категория:

- [Ахбори рӯз](#) [2]

Забони тоҷикӣ - забони сарнавиштсоз

Интишори сомонаи «Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон» (<https://www.istilohot.tj>)

[3]

•

[4]

•

Манбаъ: <https://www.istilohot.tj/tg/content/zaboni-tochiki-zaboni-sarnavishtsoz?page=37>

Пайвандҳо

[1] https://www.istilohot.tj/sites/default/files/field/image/558690035_122175468890462396_2553768878746736227_n.jpg [2] <https://www.istilohot.tj/tg/category/%D0%B0%D1%85%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B8-%D1%80%D3%AF%D0%B7> [3] https://www.istilohot.tj/sites/default/files/gallery/558097418_122175468794462396_5166043515942933415_n.jpg [4] https://www.istilohot.tj/sites/default/files/gallery/558690035_122175468890462396_2553768878746736227_n.jpg